TESSEL POLLMANN, *VAN WATERSTAAT TOT WEDEROPBOUW. HET LEVEN VAN DR. IR. J.A. RINGERS (1885-1965)*, (BOOM: AMSTERDAM 2006), € 25,-.

Het aantal monografieën gewijd aan hoge ambtenaren, is nogal beperkt en dit gegeven veronderstelt dat het leven van J.A. Ringers, ook wel de 'Vader van de Wederopbouw' genoemd, zó uitzonderlijk was, dat het een studie rechtvaardigt. Na lezing van de 333 pagina's die Pollmann, in opdracht van de Rijksdienst voor archeologie, cultuurlandschap en monumenten schreef, blijft de lezer zitten met die vraag: hoe groot wás het leven en werken van dr. Ir. J.A. Ringers? Belangrijke wapenfeiten zijn er genoeg: de aanleg van de Noordersluis in IJmuiden, de coördinatie van de Zuiderzeewerken, regeringscommissaris voor de wederopbouw in de Tweede Wereldoorlog en na de oorlog minister van Wederopbouw.
Johannes Ringers was afkomstig uit een betrekkelijk eenvoudig milieu: vader was timmerbaas in Alkmaar. Wel was vader Ringers een zeer actief verenigingsman met een schijnbaar onuitputtelijke energie. Johannes was de enige van vijf kinderen die mocht studeren. Wars van het Delftse studentenleven richtte de jonge Ringers zich op de studie en vond in professor Kraus een beschermer voor het leven. Kraus was oprichter van de TH in Delft en tevens minister van Waterstaat. Ringers zou, met tussenpozen, lang aan de Rijkswaterstaat verbonden blijven. Ook werkte hij voor diverse internationale ondernemingen, onder meer in Indië.
Voor de oorlog kreeg de ambitieuze en organisatorisch zeer capabele Ringers grote projecten onder zijn hoede, waaronder het dichten van de Zuiderzee. Ringers was een meritocraat, omhoog geklommen op grond van talenten, maar hij was vooral ook wat we tegenwoordig een 'netwerker' zouden noemen. Ondergeschikten horen we overigens altijd positief over 'mijnheer Ringers' spreken, zijn superieuren of gelijken lijken het regelmatig moeilijk te hebben gehad met de lange tentakels van Ringers, die het vrijwel onmogelijk maakten om hem heen te komen.

Wederopbouw

Toen de regering in de meidagen van 1940 de wijk nam en Rotterdam en Middelburg door Duitse bombardementen deels werden verwoest, vroeg generaal Winkelman Ringers voor de post van commissaris voor de Wederopbouw. Met deze episode begint het meest boeiende deel van het boek. We zien een man, gewend aan het nemen van verantwoordelijkheden en beslissingen, leiding geven aan ambtenaren in oorlogstijd in een structuur die sterk autoritaire trekken vertoont. Overigens had Ringers, alvorens de post te accepteren, erop gestaan zo te kunnen werken. Ringers was gezien zijn functie steeds tot overleg met de bezetter gedwongen en dit viel hem niet altijd mee. Hij koos voor een omzichtige omgang, waarbij zijn standpunt was dat elke contact met de Duitsers tot doel had de Nederlandse zaak te bevorderen. Daarbij lijkt hij pijnlijke zaken als Ariërverklaringen en deportaties zoveel mogelijk vermeden te hebben. Hier staat tegenover dat Ringers lid was van het Nationaal Comité, dat de terugkeer van het Nederlandse bestuur na de oorlog voorbereidde. Ondanks zijn behoedzaamheid werd hij in 1943 gearresteerd. Hij kwam als 'goed vaderlander' uit de oorlog, nadat hij in tal van kampen gevangen gezeten had. Verhoren na de oorlog getuigen van onkreukbaarheid in een steeds lastiger wordende positie, waarin de speelruimte per dag kleiner werd.
Na de oorlog volgde een korstondig ministerschap van Wederopbouw en Openbare Werken, waarna Ringers zich als tevoren stortte in een leven gevuld met een onwaarschijnlijk aantal commissariaten, adviescurschappen en bestuursfuncties.
Opnieuw: is dit een groot leven? We vernemen van Pollmann dat Ringers een sympathieke en warme persoonlijkheid was, maar we maken kennis met een energieke carrièrestrateeg. We zien een koloniaal zakenman met weliswaar voor zijn tijd niet ongewone, maar toch weinig innemende ideeën, die zich heftig verzette tegen de Indonesische onafhankelijkheid. We zien Ringers tenslotte opereren in dat uitermate lastige schemergebied tussen bestuur onder Duitse leiding en 'goed vaderlanderschap'. En misschien is dat nu juist wat het belang van deze, door Pollmann helaas nogal stroef geschreven, studie is. Het besef dat in deze kwesties de grijstinten overheersen en dat wij niet altijd meer inzicht hebben in alle finesses van het al dan niet toelaatbaar zijn van bepaalde visies en handelingen, al dan niet in oorlogstijd. Was Ringers een groot man? Voor zijn tijdgenoten leed dat geen twijfel. Het is echter tijdgebonden grootheid. Als er iets is wat de studie van Pollmann bewijst, dan is het dit.

Erik Lips

